

PATRIMONI I TRAFIC IL·LEGAL

El concepte de patrimoni és ample i complex. Inclou a totes les manifestacions creades o associades a l'home, als seu passat i al seu present. Per tant involucra elements materials i no materials, naturals i creats per l'ésser humà, concrets i intangibles. Des de la flora i la fauna fins al món de la natura inorgànica, des dels elements materials creats per l'home fins a les creacions espirituals, emocionals i intel·lectuals que caracteritzen una societat o grup social i que es manifesten de diverses formes: lletres, arts, però també creences, tradicions, valors, models de vida, maneres de ser, pensar i sentir. Tot patrimoni és un conjunt molt variat d'elements heretats per persones, grups socials o la humanitat en el seu conjunt. Des dels temps prehistòrics, passant per les diferents cultures com són ara la romana, la grega o l'àrab, els habitants d'una regió determinada han generat i generen diferents bens d'us domèstic, ritual i religiós que són representatius de cada una d'elles. Per això, gràcies a l'estudi i conservació d'aquestes manifestacions podem comprendre la història i reafirmar la nostra identitat i valors nacionals. El patrimoni històric està format, en línies generals, per aquells bens que posseeixen interès històric, artístic, paleontològic, arqueològic, etnogràfic, científic o tècnic, a més del Patrimoni Bibliogràfic i Documental. Dins del patrimoni cultural en general, el patrimoni arqueològic és un dels que presenta una més grans quantitat de bens, major complexitat de documentació i conservació així com un major risc d'espoli. Aquest representa la part del nostre patrimoni material per a la qual els mètodes de l'arqueologia, ens proporcionen la informació bàsica. Engloba totes aquelles restes de l'existència de l'home i es refereix als llocs on s'ha practicat qualsevol tipus d'activitat humana, a les estructures i als vestigis abandonats, tant a la superfície, com enterrats o sota les aigües, així com del material relacionat amb els mateixos. Aquest patrimoni transmet una informació sobre ell mateix, però, al mateix temps, les formes i característiques de la seva utilització constitueixen uns medis per a comunicar a la societat uns missatges de caràcter molt més ampli. Un got de ceràmica, un útil de pedra, una construcció funerària o un lloc d'habitació constitueixen un suport sobre el qual analitzar la societat que els va produir. El registre arqueològic representa un segment únic del coneixement humà. Si aquest informació es perd, una part del registre de la humanitat es destrueix. El conjunt d'objectes que conformen el patrimoni cultural pertany a la comunitat i forma part de les arrels de cada cultura. És per això que les lleis indiquen que aquests bens són propietat de la Nació i, per tant, el govern ha de procurar els mitjans adequats i efectius per protegir-los. Existeixen a més, diverses instàncies governamentals, privades i associacions civils que col·laboren estretament amb aquesta finalitat.

Desafortunadament, en un gran nombre d'ocasions els objectes patrimonials són extrets del seu lloc de procedència i es sol traficar i comerciar amb ells. En aquestes circumstàncies molts dels objectes emportats il·legalment suposen una lamentable pèrdua de la informació arqueològica, històrica i científica continguda en ells i per tant, de l'herència cultural d'un poble concret. El comerç internacional de bens culturals és un fenomen que existeix des de que l'art és art. És en èpoques recents, però, quant s'ha obert un veritable mercat internacional dels bens culturals. En èpoques passades, el tràfic il·lícit es caracteritzava per estar limitat a l'àmbit dels conflictes armats, colonització i similars. Els sistemàtic saqueigs d'obres d'art per part dels exèrcits conqueridors és una pràctica antiga però fins als últims anys del segle XVIII no ha estat matèria de discussió en el dret internacional. Mentre alguns sostenen que certa classe de propietats culturals i religioses han de ésser lliures de saqueig i destrucció encara que es tracti d'antiguitats. És només als últims 200 anys quan comença a haver-hi alguns intents per protegir la propietat cultural durant la guerra, i a finals del segle XIX es va desenvolupar un cos dret internacional que regulés aquestes activitats. A l'actualitat el interessos econòmics són més importants i el tràfic il·lícit dels bens culturals augmenta considerablement en èpoques de pau. Els bens que són presa del saqueig i del tràfic il·lícit amb més freqüència són els provinents de les zones arqueològiques però també arriba a l'àmbit dels museus. Els saqueigs es donen degut al procés d'oferta i demanda i a necessitats econòmiques. Molts cops els responsables d'aquests delictes són traficants que obtenen gran sumes venent el patrimoni d'una regió a museus i col·leccionistes, enviant les restes arqueològiques fora del país d'origen. Així es perd irremeiablement important informació per a entendre la història d'un poble i l'entitat d'una regió.

És un fet amplament acceptat que el coneixement i la comprensió dels orígens i el desenvolupament de les

societats humanes revesteixen una importància fonamental per a tota la humanitat, ja que serveixen per identificar les seves arrels culturals i socials. El patrimoni arqueològic constitueix el testimoni essencial de les activitats humanes al passat i la seva protecció i adequada gestió són imprescindibles per a permetre als arqueòlegs i a altres científics estudiar-lo i interpretar-lo en nom de generacions present i futures, i per a benefici de les mateixes. Així doncs, la protecció del patrimoni ha de constituir una obligació moral per a cada ésser humà però també ha de ser una responsabilitat pública col·lectiva. Aquesta ha de fer-se efectiva mitjançant l'adopció d'una legislació adequada i a través de la provisió de fons suficients per a finançar programes que garantissin una gestió eficaç dels patrimoni. Parafrasejant a Josep Ballart conservar és capturar les petjades que deixa el temps a les coses per a catapultar-les cap al futur i emprar-les com a referència, acceptant implícitament el canvi i el progrés.

Bibliografía:

- Ballart, J, (1996), *El patrimonio histórico y arqueológico: valor y uso*. Ariel, Barcelona.
- Ballart, J i Juan, J , *Gestión del patrimonio cultural*. Ariel, Barcelona.
- Prats, L (1997), *Patrimonio y Antropología*. Ariel, Barcelona.
- Querol, M.A. i Martínez, B. (1997). *La gestión del Patrimonio Arqueológico en España*. Alianza, Madrid.
- González Méndez, M (2000), *Memoria, historia y patrimonio. Hacia una concepción social del patrimonio*. Trabajos de Prehistoria 57:9-20